

Казки для Дарочки

Карел Чапек

КАЗКИ ДЛЯ ДАРОЧКИ

Переклад з чеської Петра Козланюка

Дарочка або історія життя щеняти

Розділ I

Коли воно народилося, то це було отаке собі біле ніщо, яке вміщалося на долоні: а що мало воно пару чорних вушок, а позаду хвостик, то ми визнали, що це собака, а оскільки нам хотілося мати собачкудівчинку, то ми й назвали її Дарочкою.

Але поки що воно було таке собі біле ні се ні те, сліпе, без очей, а щодо ніжок, то мало воно дві пари чогось, яке при доброму бажанні можна було назвати ніжками. А що таке бажання було, то мало оте ніщо й ніжки, хоч і небагато чого варті: де вже там на них стояти або ходити! Такі вони ще були хиткі й слабенькі. Та коли вже Дарочка підкувала добре чобітки (вона, власне, ще не підкувала чобіток, тільки закачала рукави), (говорячи щиро, й рукави вона не закачала, а, як то кажуть, плюнула в жмені), (і в жмені вона ще, звичайно, не плюнула, бо й плювати не вміла, та й жменьки були в неї такі малесенькі, що й годі до них влучно плюнути), одне слово, коли Дарочка заповзялася, то дошкутильгала за півдня від задньої маминої ноги до маминої передньої ноги, причому вона тричі попоїла дорогою й двічі виспалася. Спати і їсти вона вміла вже від народження й цього не мусила вчитися. Тож робила вона це ревно цілісінький день. Навіть уночі, коли ніхто її не бачив, Дарочка, мабуть, так само сумлінно спала, як і вдень, — таке це було запопадливе цуценятко.

Крім того, вона ще вміла скавучати. Але як щеня скавучить — я описати не вмію та й не можу показати вам, бо не маю такого тоненького голосу. І вміла ще Дарочка від народження плямкати, коли ссала оте мамине молочко. Ото й усе.

Як бачите, вміла вона спершу небагато, але її матері (звуть її Ірис, і вона грубошерста фокстер'єрка) вистачило й цього: цілий день Ірис мала про що із своїм немовлятком розмовляти та шепотіти, обчухувала свою Дарочку, цілувала та лизала, чистила язиком та вмивала, чесала й, гладила, голубила, годувала й доглядала, навіть своє власне волохате тіло стелила їй замість подушки; ну, тоді можете собі уявити, як Дарочці спалося. Це, щоб ви знали, і є ота материнська любов. І в людських матінок теж буває так. Однак людські матері добре знають, що вони роблять і для чого, а така песикова мама не знає, а тільки слухає, що їй підказує природа.

"Слухайте, вельмишановні песикові мами, увага! — каже голос природи. — Поки ваше маля ще сліпе й безпорадне, поки воно не вміє ще ні захищатися, ні сховатися, ані покликати на допомогу, — не смійте, кажу я вам, навіть ока заплющити: ви повинні берегти його, захищати своїм власним тілом, а як побачите близько кого підозрілого — зразу — гарр! — і задушіть його".

Ірис виконувала все це дуже ретельно, й коли раз до Дарочки підійшов якийсь

підозрілий адвокат, мати кинулася, щоб задушити його, й роздерла йому штани; а коли підходив якийсь справжній письменник, вона також хотіла його задушити й вкусила за ногу, а якійсь поважній дамі пошматувала всю сукню; ба Ірис кидалася навіть на таких службових осіб, як листоноша, сміттяр, електромонтер та той добродій газопровідник. Крім того, вона гарчала на багатьох достойних діячів — кинулася на якогось депутата, мала також непорозуміння з поліцаєм. Одно слово, завдяки такій пильності та хоробрості оберегла свою одиначку від усякого лиха, напасті та ворожих підступів. У такої, друзі, собачої мами життя нелегке: людей багато, і всіх їх не перекусаєш.

Того дня, коли Дарочка справляла десятиденний ювілей, з нею сталася перша велика подія: прокинувшись, вона вгледіла, на свій подив, що бачить, — правда, спершу на одне око, проте й це одне око, що не кажи, а є великий крок до світу. Це так її ошелешило, аж вона дзявкнула, й отой дзявкіт був початком собачої мови, яку ми звемо гавкотом. Тепер уже Дарочка вміє не тільки гавкати, але й гарчати та наганяти страх. А тоді вона так лише дзявкнула, ніби хтось потягнув ножом по тарілці.

Та головне, звичайно, було це нове око: досібо Дарочка мусила шукати лише мордочкою, де в матері оті смачні гудзики, з яких цідиться молочко; а коли їй хотілося лізти, то треба було наставляти вперед свій чорний блискучий ніс, аби намацати, що там перед нею. А тут, людоньки, око! Нехай тільки одне, але й це вже знаменита штука, — кліпнеш тільки й бачиш: ага, ось стіна, ось якась прірва, а ось це біле — матуся. А захочеш спати — очко заплющиться, й на добраніч, мені тепер не до вас. А що, коли б знову прокинутись? Тоді розплющується одне око, й дивись, розплющується вже й друге. Це друге трохи ще щуляться, а тоді вже розплющується цілком. З оцієї миті Дарочка вже дивиться на світ двома очима й спить також на два ока. Тож тепер уже вона не повинна спати так довго, й може більше часу присвятити тому, щоб навчитися не тільки сидіти, ходити, але й ще багато чого іншого, корисного для життя! Це вже, що не кажіть, поступ! Бо цієї ж миті знов озвався голос природи, наказуючи:

"Коли вже в тебе, Дарочко, такі очі, то дивися пильно й спробуй ходити".

Дарочка кивнула на те вушком — чую, мовляв, і розумію — та взялася ходити. Спершу вона виставила вперед праву передню ніжку, ну, а що далі?

"Тепер давай уперед ліву задню", — підказував їй голос природи.

"Ура, пощастило!"

"А тепер оту другу задню, — радив їй голос природи, — задню, кажу, задню, а не передню. Ти ж, дурна Дарочко, й досі тримаєш одну ніжку позаду! Стривай же, так ти не підеш, поки її не підтягнеш. Оцю, кажу, праву задню підібгай під себе! Ні, це ж не ніжка, а хвостик — хвостиком ти не підеш. Зрозумій, Дарочко, про хвостик турбуватися не треба, він сам іде за ніжками. Ну, як там, усі ще в тебе лапки цілі? Гаразд, почнемо знову: виставити праву передню, голову трохи вище, аби було місце для ніжок, еге, добре, а тепер ліву задню, а тепер праву задню (тільки не так, Дарочко, далеко вбік, а давай її під себе, щоб черевце по землі не волоклося), так, а тепер ліву передню; чудово, бачиш, як ладиться? А тепер хвилиночку відпочинь собі й знов: однадвітричотири, голову догори, однадвітричотири!"

Розділ II

Як бачите, діти, клопоту тут багато, та що вдієш, — голос природи, мов той суворий учитель, нічого цуценяті не подарує. Але завжди підказувати йому ніколи, бо ж повинен він іще вчити малого горобчика літати або показувати гусеничці, яке листячко їсти, а яке ні. Дарочці він складе тільки домашню задачу (пройти, наприклад, навкіс собачу будку від рогу до рогу) й залишить її, щоб мучилася, бідолашна, сама. А Дарочка так силкується, аж висолопить язичок: права передня, тепер ліва задня (ой лишенько, котра ж це ліва — ця чи ота?), друга задня (де ж вона в мене?), ну, а що далі?

"Погано, — каже голос природи, захеканий від того, що вчить горобця літати, — ступай, Дарочко, дрібніше, голову тримай догори, а лапки гарненько під себе — нубо!"

Еге, легко то голосові природи наказувати. А ноження ось які ще м'які, мов з ниток, і трусяться, мов холодець, — то що ви з ними вдієте! Та ще з отаким повним черевцем і з отакою великою головою — лихо та й годі! Дарочка сідає зажурено посеред буди й пхикає. Отутто вже мама Ірис потішить свою донечку й дасть їй питоньки. Так обидві й заснуть, але Дарочка незабаром прокидається, пригадавши, що не закінчила домашнього завдання, й дряпається через мамин хребет до того другого рогу собачої буди.

"Добре, Дарочко, — хвалить її голос природи, — коли вчитимешся так пильно, то буде з тебе швидка собачка, як вітер".

Ви й не повірите, скільки в такого щеняти роботи: коли не вчиться ходити — спить, коли ж не спить, то вчиться сидіти, а це, добрі люди, не так просто, — завжди той голос природи гримає:

"Сиди, Дарочко, рівно, голову догори й не гни так спини; увага, ти ж сидиш на спині! А тепер на ніжках! А де в тебе хвостик? На хвостик не смій сідати, бо чим же ти тоді крутитимеш?"

І так далі, самі вам напучення!

А коли навіть щеня спить або п'є, то й тоді воно виконує завдання — обов'язково рости. З кожним днем ноги мають ставати довші й міцніші, шия — теж довша, а мордочка — цікавіша. А коли мають рости аж чотири ноги, то хіба треба вам говорити, скільки тут клопоту? При цьому не можна забувати й про хвостик, щоб він ріс, міцнів і не був такий мишачий: у фокстер'ера хвіст повинен бути міцний, як дубок, і гнучкий, як лозина. Також необхідно ще вміти шорошити вуха, махати хвостиком, голосно дзявкати та ще багато чого. І цього всього Дарочка повинна навчитися. Вона вже вміє ходити. Щоправда, іноді якусь ногу загубить. Тоді Дарочка сідає й, щоб знайти її, збирає докупи всі чотири ноги. Іноді Дарочка падає й котиться, мов той валок.

Так, життя в щеняти страшенно складне: адже тепер у нього почали рости ще й зуби. Спершу вони були, мов крупинки, та згодом загострюються, мов цвяшки. І чим вони гостріші та міцніші, тим більша в Дарочки потреба кусати. На щастя, багато є на світі речей, надзвичайно зручних до кусання, — візьмемо хоча б мамині вуха або людські пальці. Однак Дарочці найбільш до вподоби кінчик людського носа або вуха, хоч ті трапляються їй рідше. Але вже коли вона дістанеться до них, то гризе їх з

великою насолодою.

Найгірше доводиться мамі Ірис: живіт у неї геть покусаний аж до крові Дароччиними зубами та подряпаний її пазурчиками. Вона з болю аж кліпає очима, проте годує ретельно цю малу жорстоку зві... (звірючку, звіринку, звіринючку, звіриночку, — ну й морока! Яке ж це ймення придумати для Дарочки від слова "звір"?). Нічого, Дарочко, вже не вдієш: з материнською їжею покінчено. Мусиш учитися ще одної речі — їсти з мисочки!

Ходи́но, мала, сюди, ось тобі мисочка з молочком. Ага, ти не знаєш, що з оцим робити? Пхни туди мордочку, висунь язик, умочи його в оце біле й хутко тягни з краплями цього білого в рот, потім знов і знов, аж поки мисочка спорожніє. Ну, не витріщайся так, дурненька Дарочко, це ж цілком просто, ану!

Дарочка — ані руш, тільки витріщила очі й махає хвостиком. Ох ти, дурненька, коли не хочеш, тоді я силоміць упхаю в молоко твого некмiтливого носа: ось так!

Дарочку обурило таке насильство над нею, — вся її мордочка й вусики в молоці, і вона мусить облизуватись язичком, та, далебі, яке ж воно смачне! Тепер її вже й не стримаєш: сама лізе за цим білим смачним з головою й ногами в мисочку, розливає молоко по землі й заляпує ним собі усі чотири лапки та навіть вуха й хвостик. Тож мусить прийти мама та облизати її.

Але початок зроблено. За кілька днів Дарочка вже вмить вилизуватиме мисочку, а водночас і ростиме як з води, чи то ба — як з молока. Тож беріть собі, діти, з неї приклад і старанно їжте, щоб рости й міцніти духом і тілом так, як оце чудове щеня, на ім'я Дарочка.

Розділ III

Багато води утекло, а разом з тим і чимало набігло калюжок. Дарочка вже не безпомічний клубочок із тремтливим хвостиком, а цілком самостійний, волохатий, всюдисущий зубатий непосидько, пожадливий звірюкруйнівник. Науково кажучи, виросло з неї в'юнке хребетне (бо ж і крутиться вона, як в'юн) з ряду невгамовних собаководних, з підряду проноз, роду шибайголів, виду бешкетників, породи "пустун чорновухий".

Шастає вона собі, куди хоче: вся хата, весь сад, цілий світ аж до самої огорожі — її володіння. А в цьому світі тьматьмуша речей, які треба випробувати: чи їх можна гризти, а може, й їсти. Тут безліч затишних кутків, де можна досліджувати, як краще розливати калюжки. А надто сподобався Дарочці мій кабінет і його околиці, проте іноді воліє вона їдальню. А ще любить вона пробувати, на чому краще спати (тобто: на рушниках, на руках у людей, посеред розквітлої клумби, на вінику, на щойно випрасуваній білизні, в кошику, в господарській сумці, на козячій шкурці, на черевиках, на парниковому склі, на лопаті із сміттям, на рогожці, а бува, й на землі). Є також речі, на яких можна гратися, наприклад, сходи, що по них гарно скотитися стрімголов (оце так весела забава, думає собі Дарочка, падаючи шкереберть зі сходів). А є речі небезпечні й лукаві, як ото двері, що несподівано так і хряпнуть по лобі або прищемлять лапку чи хвостик. Дарочка тоді скавучить, ніби її хто ріже, а потім іще

якийсь час плаче на заспокійливих людських руках. Її звичайно втішають чимось ласеньким, і вона знову біжить скочуватися зі сходів.

Незважаючи на деякий гіркий досвід, Дарочка переконана, що нічого їй не станеться й що ніяка небезпека по загрожує її собачій голові. Перед мітлою Дарочка ніколи не поступиться й довірливо чекає, поки та зійде з дороги; мітла, звичайно, так і робить. Взагалі Дарочка має вроджений нахил до всього волохатого, як от мітла, або кінський волос (який вона вириває з кушетки), або ще людська чуприна. І не поступиться вона жодному людському черевикові, — адже це людина має поступатися щеняті, хіба не так? Усі в хаті мусять або літати в повітрі, або ступати, ніби по тоненькій кризі. Бо ж ніколи не вгадаєш, коли оте цуценя раптом заскавчить тобі під ногами. Ви й не повірите, люди, яке воно всюдисуще.

Дарочка зовсім не рахується з лукавими підступами та різними інтригами й засідками цього світу: тричі вона стрибнула сторч головою в басейн у садку, бо була певна, що й по воді можна чудово бігати. Потім її тепло загорнули, й вона дістала на потіху кінчик господарєвого носа, щоб, кусаючи найсмачнішу на світі річ, швидше очуняти від переляку.

Розділ IV

Але краще розповідати все за чергою, отже:

1. Головне Дароччине заняття — бігати. Та це вже, любі мої, не ті важкі й хиткі перші кроки, а спортивні подвиги вищого ступеня, якто: біг, чвал, клус, стрибок далекий, стрибок високий, політ, гони, розбіг, спринт, випад на десять ярдів; далі — порізнному падати, якот: на ніс, на спину, на голову, переверти в бігу з одним або й кількома сальтомортале; стрибки з перешкодами, біг з перепонами з рушником у зубах; різні способи беркицяння: усім тілом, через голову, з підстрибом на ноги; безперервно вертїтися, нападати, переслідувати, втікати — одне слово, все, чим багата собача легка атлетика. Уроки зі спорту дає Дарочці віддана мати. Вона мчить по саду через грядки та інші перепони, летить, як волохата стріла, а Дарочка — за нею; мати скочить убік, а що мала не вміє ще цього робити, то вона сторчма перекинеться кілька разів. Або мати бігає по колу, а Дарочка — за нею; а оскільки їй невідомо, що таке відцентрова сила (фізику собаки вивчають аж згодом), то вона беркицяє від цієї сили в повітрі. Після кожної такої спортивної вправи Дарочка сідає на задні ніжки й вельми дивується.

Правду кажучи, в руках такого щеняти ще немає почуття міри. Хоче ступити дрібненько, але натомість летить, як із пращі. Йому кортить підстрибнути, а його рвоне вперед, як із гармати вистрелить. Молодість любить трохи переборщувати. Дарочка навіть не біжить — це її просто щось само несе. Вона й не скаче — це щось нею підкидає. Швидкість у неї просто рекордна: за три секунди Дарочка встигне розбити купу вазонів, упасти сторч головою в парникову раму з кактусами й водночас шістдесят три рази змахнути хвостиком. Спробуйте змагатися з нею в цьому!

2. Гризти — це також головне Дароччине заняття. Гризе вона геть усе, що їй потрапить у зуби, — переважно плетені меблі й віники, килими, антени, черевики, капці, квачик на гоління, фотографічне приладдя, коробки сірників, мотузки, квіти,

мило, одяг і зокрема гудзики. А як нема нічого такого напихати, вона так завзято кусає власну ногу або свій хвостик, що аж скавучить від болю.

До гризні в неї надзвичайна наполегливість: Дарочка згризла кінчик килима та облямівку доріжки на підлозі (не можна не визнати, що як на таке маля, то це чимале досягнення). За короткий період своєї діяльності Дарочка успішно погризла:

1 комплект плетених меблів крон 360

1 чохол на кушетці — 536

1 старий килим — 700

1 нову доріжку — 940

1 садовий шланг — 136

1 щітку — 16

1 пару сандалів — 19

1 пару капців — 29

Разом крон 2999.

(Перевірте, будь ласка).

Отже, виходить, що таке чистокровне щеня грубошерстого фокстер'єра коштує нашому братові не більше не менше, як 2999 чеських крон. Цікаво, скільки ж тоді коштує чистокровне щеня, скажімо, берберійського лева?

Іноді в хаті раптом западає дивна тиша. Дарочка лежить десь у кутку і нічирк. "Ну, — думаєш, — цей паскудний псисько, мабуть, спить, тож можна хвилину відпочити". Та згодом ця тиша стає підозрілою: ти не витримуєш і йдеш глянути, чому це Дарочка так припинила. А Дарочка переможно встає й махає хвостиком: під нею цурпалки й рештки чогось, — годі й упізнати, що то воно було. Думаю, наче це була щітка.

3. Не менш важливі також інші види спорту, наприклад, перетягування. В цьому, звичайно, допомагає Дарочці мама Ірис. А тому, що в собак немає линви, то вони вживають для цього те, що знайдеться: капелюх, панчохи, шнурки від черевиків та інші речі. Мати, звичайно, перетягує Дарочку й волоче її по цілому саду, але Дарочка не дається: зціплює зуби, вирячує очі й тягне та шарпає наполегливо доти, доки та линва розірветься. А немає напихати матері — неважко тренуватися з перетягування без неї, наприклад, з розвішаною білизною, з фотографічним апаратом, квітами, телефонною трубкою, завісами або антеною — у людській буді багато речей, на яких можна випробувати силу зубів і м'язів та гартувати спортивний дух.

4. Далі на черзі класична боротьба, і для Дарочки це найулюбленіший вид важкої атлетики. Починається боротьба з того, що Дарочка кидається з надзвичайною відвагою на матір, чіпляється їй зубами за носа, за вухо або за хвіст. Мама відкидає противника й схопить його за шию. І на травнику відбувається так званий інфайнтінг, тобто обидва борці качаються по рингу, і глядач бачить тільки безліч передніх і задніх ніг, які вихоплюються з клубка шерсті; іноді хтось зойкне від болю, а то переможно махне хвостиком. У цей час борці скажено гарчать і атакують один одного всіма чотирма ногами, аж поки мама раптом не вирветься й тричі не оббіжить увесь сад, а

відважна Дарочка летить у погоні за нею. Згодом усе починається знов. Мати, зрозуміло, бореться з навчальною метою й не кусає насправді, але Дарочка в запалі боротьби щосили рве, шарпає та кусає маму. Під час кожного раунду з бідної Ірис летять клоччя шерсті, й що більше росте, міцніше та їжиться Дарочка, то більше подряпана й пошарпана мати.

Недарма сказано, що діти для матері — справжня мука.

Це підтвердять також і ваші мами.

Іноді мати прагне спокою й сховається донебудь від своєї здібної доньки. Дарочка тоді бореться з мітлою, веде бій з якоюсь ганчіркою або чигає на людські ноги. Не встигне зайти гість, як Дарочка блискавично кине́ться йому на штани та почне рвати їх зубами. Гість вимушено усміхається, а сам думає: "А йди ж ти, бідо", — хоч до хатніх говорить, що це чудовий песик. Або кине́ться Дарочка гостеві на черевики й тягне з них шнурки: вона і розв'яже їх, і порве, поки гість скаже "а..." (наприклад, "а щоб тебе!") і зазнає від цього великої втіхи (не гість, а Дарочка).

5. Поряд з оцим Дарочка залюбки займається ритмічними та вільними гімнастичними вправами (наприклад, чухати задньою ногою за вухом а чи підборіддям або шукати уявних бліх у власній шерсті), й ця фізкультура допомагає їй учитися грації, гнучкості та й загалом циркової акробатики.

Буває також, що Дарочка тренується із саперства посеред клумби з квітами: вонабо з роду тер'єрів, чи то мишоловів, і вчиться вигрібати мишок із землі. Часто доводилося тягти її за хвіст із ямки, яку вона вигребла: для неї це, очевидно, велика втіха, а от мені не дуже. Хіба не прикро, коли вам з грядки пнеться вгору не розквітла лілія, а собачий хвостик?

Здається мені, Дарочко, що далі так тривати не може. Так, нема іншої ради: доведеться нам розлучитися.

"Еге ж, — промовляють розумні очі матусі Ірис, — справді, біда з отакою дівулею. Глянь лише, господарю, яка я стала від неї геть обскубана та обшарпана. Саме пора порости мені новою шерстю. А то ж дивися: служу я тут уже п'ять років, і мені жаль, що кожний пестить оцю збиточницю, а на мене ніхто й не гляне. Я вже, бач, ходжу й голодна, бо вона зжере чимскоріш своє та біжить ще до моєї миски. Ані вдячності, господарю мій, ані пошани. Пора йти цьому дівчаті кудись на службу".

І ось настав день, коли по Дарочку прийшли чужі люди й забрали її в портфель. Забрали з нашим щирим запевненням, яке це, мовляв, чудове, слухняне цуценятко (того дня вона ще встигла розбити шиби в оранжереї та вирвати грядочку мечиків), яке воно чемне та спокійне — такого не знайдеш на цілому світі!

— Ну, бувай здорова, Дарочко, та гляди — будь чемна.

В хаті приємний спокій: не треба вже весь час оглядатися, яку шкоду зробить вам оцей анафемський псище. Слава богу, його вже нема! Та разом з тим у хаті якось так, ніби оце винесли покійника. В чому справа? Всі сновигають по хаті й чомусь ховають одне від одного очі. Зазирають по всіх кутках, і немає ніде нічого, навіть калюжок...

У собачій буді мовчки, тільки самими очима плаче обскубана та змучена мама Ірис.

Як фотографувати цуценятко

Скажу відверто — важко. Це вимагає великої терпеливості як від цуценятка, так і від фотографа.

Скажімо, сонце гарно світить на зворушливу сцену — цуценя біля миски з молоком. Кидаєшся вмити по фотоапарат, щоб увіковічнити цей видатний акт з песикового життя. А коли повертаєшся з апаратом — миска вже порожня.

— Налийте мерщій Дарочці ще одну мисочку молочка,— каже фотограф і тут же із швидкістю фахівця встановлює та націлює об'єктив, тоді як Дарочка героїчно береться до другої миски.

— Так, тепер чудово!— відітхне фотограф і тут раптом пригадає собі, що забув закласти в апарат фотоплівку.

Та поки він її вставить, Дарочка схаласує другу миску молока.

— Дайте їй ще одну,— каже людина з фотоапаратом і швидко готується.

Але Дарочка затинається: "Не буду, мовляв, їсти і не буду. От таки не буду!!" Дарма пхати її носом у молоко. Не хоче — й годі. Фотограф, зітхнувши, йде з апаратом до хати, а Дарочка з виглядом переможця береться уминати третю миску молока.

Гаразд, іншим разом ви вже підготувалися краще й тримаєте апарат напоготові. Нарешті непосидюча Дарочка на хвилиночку сіла.

Швидше, ану — і тут же, коли ви натискуєте спуск, Дарочка кинеться вбік, мов ошпарена, й усе — нанівець. Ви клацаєте спуском, а Дарочка кожен раз так і підстрибує й тікає зі швидкістю сто метрів за секунду.

Не виходить так, тоді спробуємо інакше. Отож поки фотограф націлюється, двоє його родичів розповідають Дарочці казки, щоб не крутилася. Але Дарочці саме тепер байдуже до казок,— їй кортить ганяти за мамою. Або їй душно на осонні, й вона почне скавучати. Або ж у вирішальну мить так мотне головою, що на фото замість білого песика буде біла смуга. Зіпсувавши фотоплівку, Дарочка втихомирюється й сидить каменем.

Інколи ми пробували дати їй пару ляпанців, щоб хоч п'ять секунд посиділа тихо. Тоді вона бунтувалась і гасала як навіжена. Принаджували її шматком м'яса — вона блискавично ковтала м'ясо й тут же, невдячна, кидалася шукати другий шматок. Тож знову нічого не виходило. Кажу вам, добрі люди, легше вже фотографувати камінь, що летить у прірву, або блискавку на небі, аніж щеня. Кажу це для того, щоб ви оцінили належно отих кілька зразків, які, на велике диво, не зіпсувалися. Це мені просто пощастило, мабуть, не менше, ніж тому, хто знайшов би у відрі з вугіллям діамант завбільшки з кулак. Я, щоправда, такого діаманта не знаходив, але, мабуть, знайти його — таки приємна несподіванка.

У цій фотографічній роботі найцікавіше те, як проявляється отаке щеня (тобто, коли проявляєш у темній комірчині) . Насамперед вилізе чорна мордочка, потім заблищать чорні очі, а потім виглянуть і чорні вуха; а вже ніс такого щеняти, як і годиться, витикається на фотографії перший.

Одне слово, коли є у вас фотоапарат, то придбайте до нього ще й цуценя. А коли є

цуценья — придбайте до нього фотоапарат і спробуйте щастя. Це захоплює куди дужче, ніж полювання на полохливу зебру або на бенгальського тигра. А більше не скажу вам нічого — переконайтеся самі.

Казки для Дарочки, щоб сиділа тихо

Казка про собачий хвостик

Слухай же, Дарочко, сиди гарно й спокійно, а я розповім тобі казку. Знаєш яку? Ну, наприклад, казку про собачий хвостик.

Так ось, жив собі раз песик на прізвисько Фоксик. Знаєш, який був цей песик? Весь білий, тільки мав він чорні вушка, чорні, мов терен, очі й чорну, мов антрацит, мордочку. А на ознаку, що він справжній чистокровний тер'єр, була в нього чорна пляма на піднебінні. Так, як і в тебе. Бачиш, ти про це й не знаєш. Покажу тобі її колись у дзеркалі, коли позіхатимеш. Ну, а хвіст у нього був такий довгий, як і його родовід, і так він вимахував оцим хвостом, що міг ним тюльпани стинати. Цього, звичайно, він не робив, але така сила в його хвості була.

Цей песик Фоксик був страшенно відважний і не боявся нікого. Гідних людей він не кусав, гостей також ні, та цього й не треба робити, а коли тільки чув про когось негідного, скажімо, про розбишаку, то зразу ж кидався на нього й душив, просто хапав злодюгу за горло й тріпав ним, поки той не сконає.

Якось наш Фоксик довідався, що в горах, у печері, живе жорстокий жорстокий змій. Знаєш, що таке змій? Це такий лютий і гидкий семиголовий пес, що жере звірят і людей та навіть — зваж на це — собачок. Уяви собі, скільки такий змій з сімома головами може схаласувати.

І ось вибрався Фоксик на цього страшного змія, щоб задушити його. Та й думаєш не задушив? Гого, ще й як задушив: кинувся змієві на вухо, як ти ось на мамине, а змій заплакав і втік. Такийто був з Фоксика герой.

А ще якось ходив він душити небезпечного велета, що проживав аж там десь на Панкраці. Цей велет був відомий людожер та собакожер, і мав він грізне ім'я — Гицель. Та Фоксик не боявся Гицеля, бо носив на шиї собачий значок (це такий чарівний амулет, що надає собакам неймовірної сили, тому ото й носить його кожний порядний собака). І що ти скажеш — не задушив? Задушив. Скочив Гицелю на ноги та й роздер йому штани. Угледівши в Фоксика на шиї чарівний значок, оцей велет вилаявся так, аж сіркою засмерділо, і втік. Радієш, еге ж?

А втретє вибрався цей молодець Фоксик проти самого жорстокого татарського хана Пеліхана, який жив десь у Страшніцах. Спершу Фоксик статечно загавкав на цього татарина. Хан Пеліхан так злякався, аж серце йому в п'яти сховалося, й він увесь трусився й ніяк не міг знайти своїх окулярів. Без окулярів хан бачив погано, а Фоксик тим часом безпечно вимахував перед ханом хвостом. Тож хан і подумав, наче то палаш або шабля, схопив свого кривого меча, замахав ним і таки відсік, бузувір, кінчик Фоксикового хвоста. Фоксик, звичайно, розсердився та, навіть забувши про хвоста, наїжився і схопив татарина за п'яту. А що серце татарина було в п'яті, то герой Фоксик прокусив серце хана Пеліхана, й той упав мертвий, і ніхто більше його в тім краю не

бачив.

На вічну пам'ять цієї славної перемоги над кровожерним ханом Пеліханом усі прямі й чистокровні нащадки героя Фоксика, так звані грубошерсті фокстер'єри, дають собі кінчик хвостика відтинати. І тобі ось, Дарочко, відітнуть, коли настане пора. Це, щоправда, трохи болить, але доведеться це якось стерпіти.

Отакто воно. Дякую за посиденьки.

Ну от і гаразд.

Чому тер'єри гребуться в землі

Сиди, Дарочко, гарно й не вовтузья! Я наставлю лише об'єktiv, натисну спуск — і готово. А ти тим часом почувеш якусь казку. Наприклад, про те, чому песикитер'єри гребуться в землі. Люди кажуть, що вони шукають там мишей. Де там мишей! Ти ж ще й не бачила мишей, а вже гребешся в моїх грядках. А знаєш чому? Не знаєш? То я тобі розповім.

Я вже розповідав тобі казку про те, як герой Фоксик, праотець усіх справжніх фокстер'єрів, утратив на герці з татариним кінчик хвоста. Після перемоги над лютим ханом Фоксик знайшов на землі відтятий кінчик свого славного хвоста. А щоб, чого доброго, не гралися його колишнім хвостиком кицьки, Фоксик узяв та й закопав його глибоко в землю. Ну, сядь же ти, непосидюхо!

Відтоді всі справжні фокстер'єри пишалися героїчними вчинками свого великого предка й на пам'ять про нього носили обтяті хвости. Інші ж собаки — такси, які ходять із довгими хвостами, позаздрили їхньому славному історичному минулому й почали зловмисно твердити й гавкати, ніби це неправда, ніби згідно з новими історичними дослідженнями ніякого бою з татариним не було, як не було, мабуть, ніякого праотця Фоксика ані хана Пеліхана; все це, мовляв, лише легенда без історичної основи.

Цілком ясно, що грубошерсті фокстер'єри не могли цього слухати спокійно й почали гавкати, що казка про Фоксика — це справжнісінька правда, й на доказ показували свої обтяті хвости. Та довгохвості такси — лукаві й твердолобі. Вони закинули, що відсікати собі хвоста може хто завгодно, що на Малій Страні є навіть кіт з відтятим хвостом. Тож вони не повірять, поки не побачать справжнього кінчика хвоста героя Фоксика Великого. Хай, мовляв, фокстер'єри знайдуть цей священний залишок свого знаменитого предка й доведуть таким робом своє славне походження.

Відтоді, Дарочко, фокстер'єри й шукають хвіст свого праотця, закопаний десь глибоко в землю. Як тільки пригадають собі, що такси насміхаються з них, то миттю починають гребти й нюшити мордою землю, аби винюхати, бач, чи не тут саме похований хвіст їхнього праотця. Досі ще вони його не знайшли, але догребуться напевно. А тоді вже поставлять великий мармуровий стовп з золотим латинським написом: "Cauda Foxlii", тобто Фоксиків хвіст.

Ми, люди, Дарочко, навчилися цього саме від вас, фокстер'єрів, та й собі риємося в землі — шукаємо в ній попелу та кісток прадавніх людей і виставляємо їх у музеях. Ні, Дарочко, цих кісток не гризуть, їх лише оглядають.

От і готово!

Про Фокса

Посидьно, Дарочко, хвилинку, і я за те розкажу тобі казку про Фокса. Хоч Фоксик — найславніший фокстер'єр в історії, проте не він був перший фокстер'єр на світі. Першого фокстер'єра звали Фокс, і той Фокс був увесь білий, без єдиної плями. Та як же він міг бути не такий сніжнобілий, коли його створили для раю, щоб там розкошував разом із ангелами. А що йому давали їсти у тім раю? Ясно що: і сирки, й сметану. М'яса не давали, бо ж ангели — вегетаріанці. А той Фокс був іще страшенно бешкетливий та непосидючий, як і всі фокстер'єри; коли ж він виходив з раю... (Пхе, пхе, невже ти собі гадаєш, що в раю можна було робити калюжки? У помешканні це теж не годиться, запам'ятай собі раз назавжди і бери приклад з Фокса). Тож завжди, коли йому хотілося надвір, він шкрябав у райську браму, — хочу, мовляв, вийти на хвилиночку. Стривай, на чому я зупинився? Ага, так отой Фокс по кілька разів на день вибігав із раю. А поза райською брамою той непосидюга грався з чортами. Мабуть, він думав, що то якісь собаки, — вони ж бо з хвостами, тоді, як в ангелів лише крила. Як же він грався з чортами? Ганяв з ними по леваді, кусав їх за хвости, качався по землі й таке інше. А коли знову загавкав під райською брамою, щоби впустили, то на ньому були рудуваті плями від землі й чорні від панібратства з чортами. Відтоді в усіх фокстер'єрів чорні та гніді плями, знаєш?

А раз сказав Фоксові його приятель чорт, отаке миршаве чортеня, бісеня, чортяче щеня:

— Слухай, Фоксе, мені кортить поглянути, як там у раю. Візьми мене туди!

— Не можна, — відповів Фокс, — тебе туди не пустять.

— Тоді знаєш що? — сказав чорт на те. — Бери мене в рот та й занеси туди. Ніхто тобі в рот не заглядатиме.

З доброго серця взяв Фокс того чорта в пельку та й прошмигнув з ним до раю. А щоб не привернути до себе уваги, він весело махав хвостом. Та від всевидючого творця, відомо, годі затаїти що-небудь.

— Діти, діти, — сказав він, — здається мені, що тут у комусь чорт сидить.

— Не в мені! Не в мені! — закричали ангели.

Тільки Фокс мовчав, щоб той чорт не вилетів йому з рота. Він лише гаркнув "гав!" — і тут же закрив рота.

— Ось що, Фоксе, — сказав творець. — Коли в тобі сидить чорт, то й не годен ти жити з ангелами. Геть на землю й ходи там за людиною!

Відтоді, Дарочко, всі фокстер'єри мають бісика в тілі та на піднебінні чорну пляму. Так-то воно. Егеж! А тепер можеш собі бігти.

Про Алика

Стривай-но, Дарочко, сьогодні я сфотографую, як ти розумно й чемно сидиш на ґаночку.

Був собі колись фокстер'єр на ймення Алик: весь біленький, як сніг, вуха мав коричневі, а на спині — гарну чорну пляму, наче попонку. Жив оцей Алик у чудовому саду, повному квітів, метеликів та мишей, був там іще басейн з білими ліліями та

рожевим лататтям. Однак Алик у той басейн не падав ніколи, бо він не був такий навіжений і недотепа, як дехто...

День якось видався задущий, збиралося на бурю й дощ. А що всі собаки в такий час їдять траву, їв траву і Алик. І що ж сталося? В цій траві росла стеблина чародійної травиці, яка зветься латиною "міракульоза магіка". Проте Алик того не знав та й з'їв чародійну травичку. І тут же перевернувся на прекрасного білого принца з коричневими кучерями та з гарною чорною латочкою на спині. Коли Алик іще не збагнув, що він уже не собака, а зачарований принц, та підняв за звичкою задню ногу, щоб почухатися за вухом, і угледів золоті черевики на ногах... Гей, куди ти, Дарочко, стривай же! (Отут, на найцікавішому місці, Дарочка перестала слухати й кинулася за горобцем. Тому казки про Алика я не міг розповісти до кінця.)

Про доберманів

Щоправда, деякі інші собаки також мають відтяти хвости, як ото добермани — знаєш, який у них вигляд, га? Це такий чорний або гнідий бовдур — самі тобі ноги, а хвіст у нього геть відчикрижений. Але ж це не на пам'ять про Фоксика, де там. Сядь тихо, і я розкажу тобі, чому доберманам відтинають хвости.

Жив собі колись доберман, і мав він ім'я Астор чи Філіпп, або щось таке. А цей Астор чи Філіпп був такий дурний, що не вмів інакше гратися, як тільки ганятися за своїм власним хвостом.

— Почекай ось хвилиночку, — гарчав він на хвоста, — й тебе трошечки вкушу!

— Не почекаю, — казав хвіст.

— Почекай, кажу, бо розсерджуся! — загавкав доберман.

— Не почекаю! — сміявся з нього хвіст.

— Коли не почекаєш, то я тебе з'їм! — погрозив доберман.

— А не з'їси! — заповзвся хвіст.

Тут доберман розлютився, скочив на свого хвоста, схопив його зубами і зжер; був би, напевно, й самого себе геть ізжер, коли б не прибігли люди та не прогнали його палицями від себе самого.

Відтоді люди відтинають доберманам хвости, щоб ті добермани не могли свої хвости їсти.

Ото й усе. Швидко нам час сьогодні збіг, еге ж?

Про хортів та інших собак

Де там, хортів творець не сотворяв. Це неправда. Хортів сотворив заєць. Творець передусім сотворив усіх тварин, а собак, як найкращих з тварин, він залишив собі наслідок. А щоб робота спорилася, він приготував три купи матеріалу: купу кісток, купу м'яса та купу шерсті, й заходився робити з усіх трьох куп собак.

Спершу він виліпив фокстер'єрів та гончих пінчерів, — тому вони такі розумні, а коли взявся до інших, саме тоді задзвонили на полудень.

— Ну гаразд, — сказав творець, — хай почекають, за годину я знову візьмуся творити.

І пішов відпочивати.

А тут якраз біля купи кісток пробіг заєць. Костомахи зашаруділи, підхопилися, загавкали та погналися за зайцем. Отак і створився хорт. Ось чому в хортів самі кістки, а м'яса майже немає.

Купі м'яса тим часом закортіло їсти: почала вона крутитися й скавучати, аж поки не зробився з неї бульдог, тобто боксер, який одразу ж пішов їсти. Тому бульдоги — саме м'ясо.

Як побачила це купа шерсті, то почухалася й собі пішла їсти. Так з'явився сенбернар — ніби самі патли. А з рештків цієї шерсті зробився пудель — також самі пелехи, а що залишився там іще жмуток шерсті — то з цього зробився так званий "япончик", або ж пекінський песик.

Коли творець повернувся через годину до своїх трьох куп матеріалу, там уже не було майже нічого. Лишився тільки один довгий хвіст, пара вух від гончака, чотири коротенькі лапки й довжелезний тулуб. Що було робити? Взяв творець та й зліпив з оцього таксу.

Отож запам'ятай собі це, Дарочко, й не водися ні з бульдогами, ні з сенбернарами, ані з пуделями, бо не до пари тобі ці собаки.

Кінець.

Про собачі звички

Те, що я розкажу тобі сьогодні, Дарочко, вже не казка, а чистісінька правда. Вірю, що ти хочеш бути освіченим собакою, тож слухатимеш уважно.

Сотні й тисячі років тому собака ще не служив людині, як тепер. Людина тоді була ще дика й не можна було з нею жити. Собаки жили собі в собачих зграях, але не в лісах, як сарни, а на широченних луках, що звуться преріями або степами. Тому всі собаки так люблять луги й тому так ганяють по них, аж вухами тріпають.

А знаєш ти, Дарочко, чому кожний собака тричі обкрутиться навколо себе, перш ніж лягає спати? Це тому, що коли собаки ще жили в степах, вони мусили втоптувати собі високу траву, щоб гарно їм у ній, як у кожушині, лежалося. Так вони роблять ще й досі, навіть коли сплять, як ти ось, на кріслі.

А знаєш, чого собаки гавкають і перекликаються вночі? Це тому, що колись у степах вони мусили озиватися, аби не загубити свою зграю.

А знаєш, чому собаки підносять ніжку на кожний камінь чи пень та й кроплять його? Це так вони робили в степу, щоб кожний пес із їхньої зграї міг понюхати й пізнати: ага, тут уже був наш колега — ось на камінні він залишив свій підпис.

А знаєш, чого ви, собаки, загрибаєте в землю кістки та скоринки хліба? Так ви робили ще за тисячі років, аби мати хоч який-небудь запас на голодний день. Бачиш, які ви споконвіку мудрі були.

А знаєш, чому собака почав жити разом з людиною? Це було так. Угледівши, що собаки живуть зграями, люди й собі почали жити зграями. А тому, що ось така людська зграя ловила чимало всякої дичини, навколо її табору валялося багато кісток. Побачивши це, собаки сказали собі:

— Навіщо мені бігати за звіриною, коли в людей он тьма-тьмуца кісток?

З тієї пори собаки стали ходити за людськими таборами, й дійшло до того, що люди й собаки здружилися.

Тепер уже собаки належать не до собачих зграй, а до людського гурту. Люди, з якими вони живуть, і є їхніми зграями: собаки люблять людей, як рідних.

Отак, а тепер гайда, гасай по лузі — це ж твої прерії!

Про людей

Нічого не вдієш, Дарочко, вже скоро тобі йти поміж інші люди. Там матимеш собі іншу зграю. Отож я розповім тобі дещо про людей.

На думку деяких тварин, людина, мовляв, недобра, й це кажуть також деякі люди, але ти цьому не вір. Якби людина була недобра й безсердечна, то ви, собаки, не горнулися б до неї, а й досі дико жили в степах. А те, що ви ось приятелюєте з нею, свідчить, що людина й тисячу років тому гладила вас, почухувала за вухом та годувала.

Є кілька видів людей.

Одні з них — великі, гавкають вони низьким голосом, як мисливські собаки, й звичайно мають ще бороди. Звуть їх татами. Цих ти тримайся, вони-бо ведуть людську зграю й тому трохи суворі. Та коли ти сама будеш добра, вони не скривдять тебе й на макове зерно, а навпаки почухають за вухом. А ти ж це любиш, га?

Другий вид людей — дещо менші, гавкають вони тонким голосом, а мордочка в них гладенька, безборода. Це матері, отож тримайся і їх, Дарочко, бо вони тебе й нагодують, і шубку вичешуть, і дбатимуть за тебе, й погладять тебе, й не дадуть тебе скривдити. Передні їхні лапки — це сама доброта.

Третій вид людей — це зовсім маленькі. Вони трохи більші за тебе, а пищать та скавучать, як щенята. Це діти, і їх ти тримайся. Діти існують для того, щоб гратися з тобою, тягати тебе за хвіст, бігати з тобою по степу та й взагалі для того, щоб улаштовувати якісь розваги. В людській зграї, як бачиш, усе добре влаштовано.

Іноді ти також гратимешся на вулиці з собаками й тобі буде радісно й весело — вони ж бо твоя кров і твій рід. Але так, як у себе вдома, Дарочко, ти будеш почуватися тільки між людьми. З людьми-бо зв'язує тебе дещо дивніше й ніжніше, ніж кров. Це "дещо" — довір'я й любов.